

"Nasıl ki, şimdiye kadar dimağdan kalbe mecrâ açmakla, akli kuvvete mezc ederek maarifinizi kılıçlarınızın hutut-u cevherinden öğrenmekle şecaat-i maddiyede terakki ettiniz. Şimdi ise, kalbden fikre karşı menfez açınız." İzah eder misiniz?

"Nasıl ki, şimdiye kadar dimağdan kalbe mecrâ açmakla, akli kuvvete mezc ederek maarifinizi kılıçlarınızın hutut-u cevherinden öğrenmekle şecaat-i maddiyede terakki ettiniz. Şimdi ise, kalbden fikre karşı menfez açınız. Kuvveti aklın imdadına ve hissiyatı efkârın arkasına gönderiniz. Ta ki, şecaat-i akliye-i medeniyet meydanında namus-u millet-i İslâmiye pâyimal olmasın. Kılıçlarınızı, fen ve san'at ve tesanüd-ü hikmet-i Kur'âniye cevherinden yapmalısınız."(1)

Fikir ile kalp bir uyum bir ahenk içinde olursa, yani fikir kalbin kalp de fikrin arkasında zahir bir kuvvet olursa, insanlığın maddi ve manevi terakkisi sağlıklı ve dengeli bir şekilde seyrederek. Fikirden kalbe kalpten fikre yol açamayanlar tarihi sahnede hep eksik hep mağlup hep geri kalmaya mahkum olmuşlar.

Mesela, Batı medeniyeti fikri ve akli esas alıp kalbi terk ettikleri için, maddi anlamda belli bir yol katetmişler. Ama kalpleri, vicdanları, ukbaları büyük büyük bir azap içinde seyrediyor. Refah, huzur ve mutluluk sadece maddi konfor ile ölçülemez. Her türlü maddi imkana sahipken, kalbi ve ruhu huzursuz bir insanın mutlu olabilmesi pek mümkün değildir.

Alem-i İslam modern zamanlara kadar hissiyat ve kuvvet merkezli, ama akli da bu ikisine tabi kılarak kılıncı gücü ile cihana hükmediyordu. Maddi terakkiyi bu şekilde temin ediyordu. Lakin asır değişti, şartlar başkalaştı (*aydınlanma, sanayi devrimi vesaire*) kuvvet ve hissiyat yerine akıl ve bilim ön plana çıktı. Maddi terakki artık akıl ve bilim ile elde edilir hale geldi.

Bu durumda İslam aleminin kalbden fikre karşı menfez açma vakti geldi. Kuvveti aklın imdadına ve hissiyatı efkârın arkasına gönderme ihtiyacı doğdu. Şayet bunlar yapılmazsa şecaat-i akliye-i medeniyet meydanında, namus-u millet-i İslâmiye pâyimal (*çiğnenmiş, ayak altına alınmış*) olacak ve kısmen de oluyor.

İslam aleminin manevi ve kalbi gücünü aklın imdadına gönderemezse, yani fen

---

ilimlerinde dünya çapında bir g merkezine haline gelemese, maddi anlamda Batı medeniyetinin karşısında ezik bzk olmaya devam edecektir.

Fen ve din ilimlerinin beraberce okutulduėu bir eėitim sistemi, bu güce ulařmanın temel bir unsurudur.

(1) bk. [Divan-ı Harb-i rfi, Hatime.](#)